e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

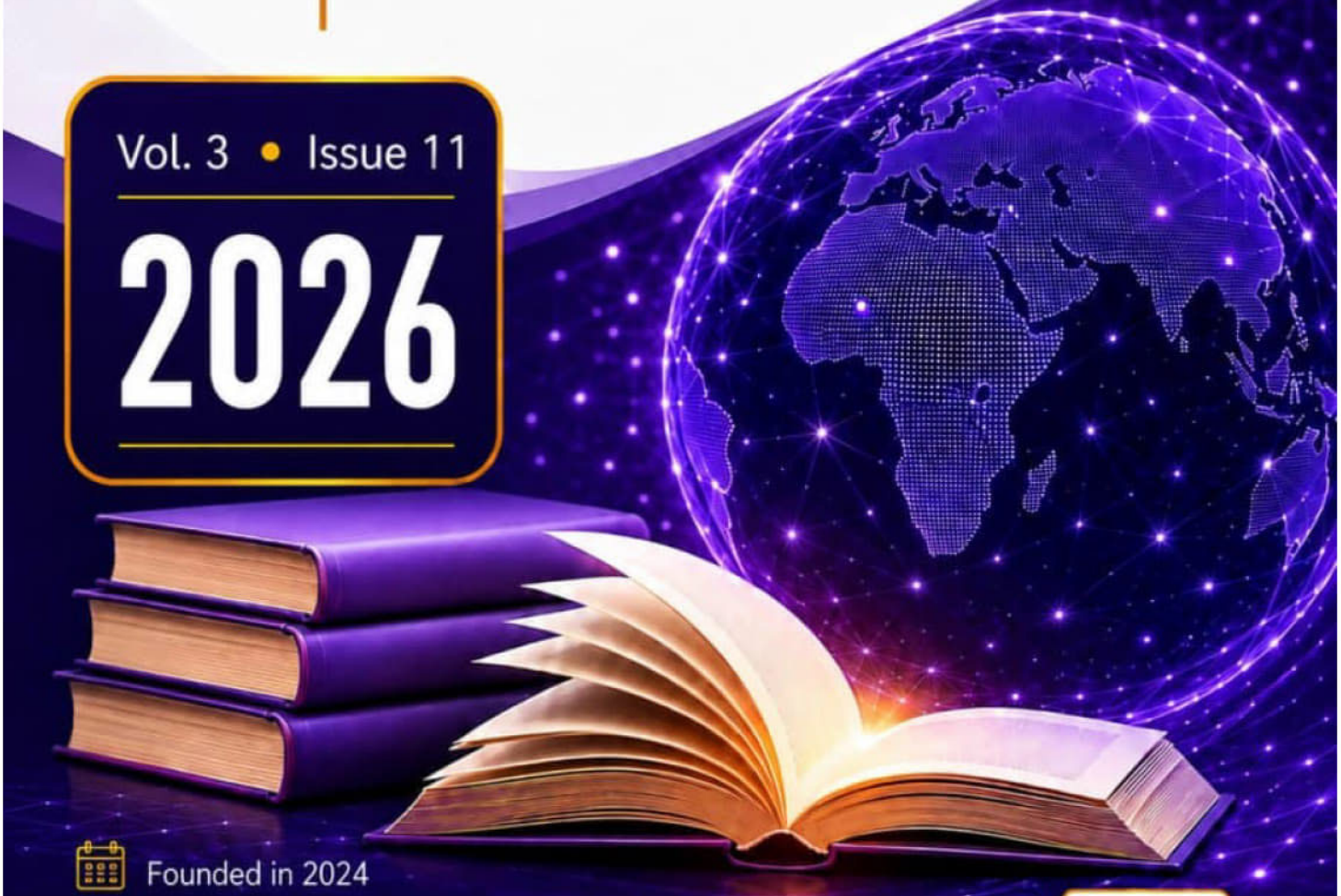
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/9z1b1680

CHO‘LPONNING “KECHA VA KUNDUZ” ROMANIDA AYOLNING TANLOV HUQUQI VA IJTIMOIY SUKUT POETIKASI

Jo‘rayeva Matluba To‘laganovna
“Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti” Milliy tadqiqot universiteti, o‘qituvchi.
e-mail: juraeva1986@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/0009-0002-3670-6315

Annotatsiya.
Maqolada Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romanidagi Zebi obrazi tanlov imkoniyati, nutqiy ishtirok va ijtimoiy sukut o‘rtasidagi munosabat nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi qahramonning o‘z istagini bildira olishi bilan o‘z hayotiga taalluqli qarorlarga ta’sir ko‘rsata olishi o‘rtasidagi tafovutni ochib berishdan iborat. Tadqiqotda matnni sinchiklab o‘qish, dialoglarni tahlil qilish va psixologik talqin usullari qo‘llaniladi. Oilaviy ruxsatga bog‘liqlik, ashula aytishdagi ikkilanish va sud sahnasidagi tushunish nomutanosibligi o‘zaro bog‘liq badiiy vaziyatlar sifatida o‘rganiladi. Natijada sukut faqat so‘zlamaslik holatiga teng emasligi, balki qahramon nutqining qaror qabul qilish jarayonida ta’sir kuchini yo‘qotishi orqali ham namoyon bo‘lishi asoslanadi. Romanda ayol taqdiri achinish obyekti darajasida qoldirilmay, uning his-tuyg‘ulari va baholari o‘quvchi uchun anglash manbaiga aylantirilishi ko‘rsatiladi. Talqin tarixiy asarga zamonaviy huquqiy mezonlarni bevosita tatbiq etishga emas, balki uning poetik tuzilishiga asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Cho‘lpon, “Kecha va kunduz”, Zebi, ayol obrazi, tanlov imkoniyati, ijtimoiy sukut, psixologizm, dialog.

ПРАВО ЖЕНЩИНЫ НА ВЫБОР И ПОЭТИКА СОЦИАЛЬНОГО МОЛЧАНИЯ В РОМАНЕ ЧУЛПАНА «НОЧЬ И ДЕНЬ»

Жураева Матлуба Тулагановна
Национальный исследовательский университет «Ташкентский институт инженеров ирригации и механизации сельского хозяйства», преподаватель.

Аннотация.
В статье образ Зеби в романе Чулпана «Ночь и день» рассматривается через взаимосвязь возможности выбора, речевого участия и социального молчания. Цель исследования заключается в выявлении различия между способностью героини выражать собственные желания и возможностью влиять на решения, касающиеся её жизни. В исследовании применяются методы пристального чтения, анализа диалогов и психологической интерпретации. Зависимость от семейного разрешения, колебания при исполнении песен и несоответствие в понимании происходящего в судебной сцене изучаются как взаимосвязанные художественные ситуации. В результате обосновывается, что молчание не сводится исключительно к отсутствию речи, но проявляется также в утрате действенности высказываний героини в процессе принятия решений. Показано, что роман не ограничивает судьбу женщины положением объекта сострадания, а превращает её чувства и оценки в источник понимания для читателя. Интерпретация основывается не на непосредственном применении современных правовых критериев к историческому произведению, а на анализе его поэтической структуры.

Ключевые слова: Чулпан, «Ночь и день», Зеби, женский образ, возможность выбора, социальное молчание, психологизм, диалог.

WOMEN’S RIGHT TO CHOOSE AND THE POETICS OF SOCIAL SILENCE IN CHO‘LPON’S NOVEL “NIGHT AND DAY”

Jo‘rayeva Matluba To‘laganovna
“Tashkent Institute of Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers” National Research University, Lecturer.

Abstract.
The article examines the character of Zebi in Cho‘lpon’s novel Night and Day through the interrelationship between the possibility of choice, participation in speech, and social silence. The purpose of the study is to reveal the discrepancy between the heroine’s ability to express her desires and her capacity to influence decisions affecting her own life. The research employs close reading, dialogue analysis, and psychological interpretation. Dependence on family permission, hesitation in singing, and disparities in understanding during the courtroom scene are examined as interconnected literary

ISSN 3060-5059 (Online)

situations. The findings demonstrate that silence is not merely the absence of speech but also manifests itself through the diminishing influence of the heroine's voice in decision-making processes. The novel is shown to move beyond portraying a woman's fate solely as an object of sympathy, transforming her feelings and judgments into a source of understanding for the reader. The interpretation relies on the poetic structure of the historical literary work rather than the direct application of contemporary legal standards.

Keywords: Cho'lpon, Night and Day, Zebi, female character, possibility of choice, social silence, psychologism, dialogue.

Kirish. Ayol obrazini o'rganishda uning boshiga tushgan voqealarni sanash bilan cheklanish asarning asosiy badiiy savollarini soyada qoldirishi mumkin. Qahramon nima istaydi, istagini kimga ayta oladi va bu istak keyingi qarorga qanday ta'sir qiladi? Ushbu savollar taqdirning tashqi hodisalari bilan shaxsning ichki tajribasini birga ko'rishga yordam beradi. Adabiyotshunoslik uchun ularning dolzarbligi ayolni faqat muayyan davr odatlarining timsoli sifatida emas, balki o'z his-tuyg'ulari va tasavvurlariga ega inson sifatida o'qish imkonidadir.

Cho'lponning "Kecha va kunduz" romanida Zebi bilan bog'liq vaziyatlar shu nuqtayi nazardan e'tiborga loyiq [1]. Qahramonning hayotga qiziqishi va odatiy quvonchga intilishi uning nomidan qaror qiluvchi muhit bilan to'qnashadi. Muhim jihat shundaki, bu to'qnashuv har doim ochiq tortishuv ko'rinishida kechmaydi. Kutish, andisha, savolni boshqa kishiga topshirish va aytilgan gapning boshqacha anglanishi ham ziddiyatni yuzaga chiqaradi.

Maqolada "tanlov huquqi" birikmasi yuridik norma yoki tarixiy qonunchilikning aniq bandi ma'nosida ishlatilmaydi. U qahramonning o'z istagini bildirish, muqobil yo'lni tasavvur qilish va o'z hayotiga taalluqli qarorda ishtirok etish imkonini anglatuvchi tahliliy tushunchadir. "Ijtimoiy sukut" esa gapirish qobiliyatining yo'qligini emas, balki nutqning tegishli muhitda eshitilmasligi yoki qarorga ta'sir etmasligini anglatadi. Ushbu farqlash roman poetikasini zamonaviy masala bilan bog'lashda aniqlikni saqlaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

D. Quronovning "Cho'lpon nasri poetikasi" monografiyasida roman kompozitsiyasi va Zebi ruhiyatining ifodalanishiga alohida e'tibor beriladi [2]. Mazkur tadqiqot ushbu maqola uchun muhim tayanchdir. Biroq bu yerda vaziyatlar qahramonning erkinlikka intilishi haqidagi umumiy tavsif bilangina yakunlanmaydi. E'tibor istak, nutq va qaror o'rtasidagi aloqaning har bir sahnada qanday o'zgarishiga qaratiladi. Shu asosda psixologik tasvirning ijtimoiy munosabatni ochishdagi vazifasi tekshiriladi.

Izzat Sulton "Adabiyot nazariyasi" darsligida xarakter tasvirini asar mazmunining hissiy va hayotiy aniqlik kasb etishi bilan bog'laydi [3]. Bu qarash Zebini tayyor ijtimoiy tushunchaning oddiy ifodasi qilib qo'ymasdan, uning o'ziga xos ruhiy tajribasini tahlil qilishga yo'naltiradi. "Adabiyotshunoslik lug'ati" esa dialog, konflikt va psixologizm singari atamalarni farqlab ishlatish uchun nazariy tayanch bo'ladi [4]. Ushbu tushunchalar bir-birini almashtirmaydi: dialog nutqiy almashinuvni, konflikt manfaat va qarashlar ziddiyatini, psixologizm esa ichki kechinmalarning badiiy ifodalanishini anglashda qo'llanadi.

Hotam Umurov "Adabiyotshunoslik nazariyasi" darsligining kirish qismida badiiy asarni o'rganish yozuvchi, obraz va kitobxon munosabatlarini ham tahlil etishni talab qilishini ko'rsatadi [5]. Mazkur metodik nuqtayi nazar qahramonning ovozi o'quvchiga qanday yetib borishini o'rganishga imkon beradi. O. Sharafiddinovning "Cho'lponni anglash" maqolasida esa badiiy olamni soddalashtirilgan bayonga tenglashtirish uning estetik ta'sirini yo'qotishi ta'kidlanadi [6]. Bu qarashlardan kelib chiqib, Zebi holati tayyor ijtimoiy shior bilan almashtirilmaydi; xulosa sahnadagi nutq va ruhiy munosabatdan chiqariladi.

Roman ayol obrazlarining ijtimoiy muhitga bog'liqligi nuqtayi nazaridan ham o'rganilgan. O. Ahmadjonova va X. Dadaxonova ayol personajlarning oilaviy mavqeyi, ta'limdan chetda qolishi va hayotiy qarorlarga ta'sir etish imkonlarini muhokama qiladilar [7]. H. Boymuratova esa Cho'lpon she'riyatidagi ayol tasvirini "Kecha va kunduz" bilan qiyoslab, ovoz va erksizlik munosabatiga e'tibor qaratadi [8]. Ushbu maqola mazkur tadqiqotlar bilan muhit va shaxs aloqasini o'rganish jihatidan tutashadi. Ayni paytda uning markazida ayollar holatini umumiy tavsiflash emas, balki istakning aytilishi, tinglanishi va qarorga aylanishi o'rtasidagi aniq munosabat turadi. Oldingi ishlardagi kuzatuvlar tayyor hukm sifatida olinmaydi, balki sahna tafsilotlari asosida qayta muhokama qilinadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda Cho'lponning "Kecha va kunduz" romanini badiiy-poetik tahlil qilishga yo'naltirilgan kompleks yondashuv qo'llanildi. Yaqindan o'qish usuli orqali Zebi obrazining ruhiy kechinmalari va tanlov imkoniyatlari, dialogik tahlil asosida qahramon nutqining oilaviy hamda ijtimoiy munosabatlardagi o'rni o'rganildi. Psixologik tahlil yordamida ichki andisha, ikkilanish va sukutning badiiy ifodasi ochib berildi. Shuningdek, qiyosiy-tahliliy yondashuv asosida oilaviy vaziyatlar bilan sud sahnasidagi nutqiy ishtirok va qaror qabul qilish munosabatlari o'zaro qiyoslandi. Natijalar matn dalillariga tayangan holda talqin qilinib, ijtimoiy sukutning poetik xususiyatlari aniqlandi.

NATIJALAR

Roman boshida Zebi dugonasi bilan birga tashqariga chiqishni istaydi, onasi bunga xayrixohlik bildiradi. Biroq rejaning amalga oshishi otaning roziligiga bog'lanadi [1]. Badiiy vaziyatning ahamiyati katta fojia hali yuz bermagan paytdayoq qaror munosabatlari ko'rsatilganidadir. Oddiy sayr haqidagi suhbat kimning xohishi yakuniy kuchga ega ekanini sezdiradi. Shu bois oilaviy epizod keyingi voqealarga shunchaki kirish emas, balki munosabatlar tartibini ochuvchi sahna sifatida o'qilishi mumkin.

Bu sahnada istak bildirishning o'zi qarorga egalik qilish bilan teng emas. Qiz o'z xohishini biladi, uning sababi ham

ISSN 3060-5059 (Online)

o‘quvchiga tushunarli. Shunga qaramay, xohishning amalga oshishi boshqa shaxsning bahosiga topshirilgan. Natijada qahramonning ichki aniqligi bilan tashqi imkoniyati orasida masofa paydo bo‘ladi. Tahlil uchun muhim narsa ushbu masofani Zebi xarakteridagi sustlik deb tushuntirishga shoshilmaslikdir. Matn xohishning yo‘qligini emas, balki uni amalga oshirish vakolatining cheklanganini ko‘rsatadi.

Onaning vositachiligi ham murakkab badiiy vazifaga ega. Mehr qizni tushunishga imkon beradi, lekin shu mehr qarorni yakka holda o‘zgartirish kuchini bermaydi. Demak, yaqin kishining hissiy qo‘llab-quvvatlashi bilan vaziyatga amaliy ta’sir ko‘rsatishi turlicha bo‘lishi mumkin. Ushbu farq oiladagi har bir shaxsni bir xil darajadagi hukmron yoki bir xil darajadagi ojiz sifatida ko‘rsatishdan saqlaydi. Qaror chiqarish imkonlari sahna ichida teng taqsimlanmagan.

Kutish paytidagi jimlik shu nomutanosiblikning badiiy shakliga aylanadi. Hech kim gapirmayotgan daqiqada ham otaning kelajakdagi javobi suhbatni boshqaradi. Buni jismonan hozir bo‘lmagan shaxsning nutqiy vaziyatga ta’siri sifatida izohlash mumkin. Sahnaning ta’siri ochiq buyruqdan oldin yuzaga keladi: qahramonlar o‘z so‘zlarini kutilayotgan munosabatga qarab tuzadilar. Sukut shu o‘rinda bo‘shliq emas, balki hali aytilmagan hukm bilan band oraliqdir.

Zebining ashula aytish bilan bog‘liq ikkilanishi tashqi talabning ichki nazoratga aylanishini ko‘rsatadigan vaziyatdir. Quronov ushbu epizodni tahlil qilar ekan, dugonalarning talabi bilan otaga bog‘liq andisha orasidagi ruhiy taranglikni ochadi [2]. Maqolada ushbu kuzatuvdan kelib chiqib, o‘zini tiyish nutqiy imkoniyatning shaxs ongida oldindan saralanishi sifatida talqin etiladi. Qahramon ayta oladigan narsasi bilan aytishga jur’at qiladigan narsasini ajratishga majbur bo‘ladi.

Boymuratovaning qiyosiy kuzatuvida ham Zebining ovozini eshittirishdan tiyilishi Cho‘lpon ijodidagi ayollar erksizligi mavzusi bilan bog‘lanadi [8]. Ahmadjonova va Dadaxonova shu vaziyatni oilaviy muhitning qiz ruhiyatiga ta’siri sifatida sharhlaydilar [7]. Bu kuzatuvlarni birga o‘qish ikki darajani ajratishga yordam beradi: taqiqning tashqi manbai va qahramonning o‘zini ichkaridan nazorat qilishi. Mazkur maqoladagi nutqiy talqin ushbu farqni aniqlashtiradi: cheklov faqat man etilgan so‘zda emas, balki aytish mumkin bo‘lgan gapni oldindan to‘xtatishda ham ishlaydi.

Ashula ijrosi bilan o‘z taqdiri haqidagi fikrni bildirish bir xil nutqiy holat emas. Birinchisi kayfiyat va badiiy qobiliyatni namoyon etadi; ikkinchisi esa boshqalarning qaroriga munosabatni anglatadi. Shunday ekan, qahramonning ovozi borligini uning barcha vaziyatlarda erkin so‘zlay olishi deb qabul qilib bo‘lmaydi. Bir muhitda tan olinadigan qobiliyat boshqa muhitda qaror chiqarish kuchiga aylanmasligi mumkin. Bu farq roman tilidagi ovoz masalasini chuqurlashtiradi.

Dugonalarning yaqinligi ham Zebi kechinmasini to‘liq tushunishni kafolatlamaydi. Tashqaridan arzimas tuyuladigan taqiq qahramonning ichki dunyosida og‘irroq ma’no kasb etishi mumkin. Shu jihatdan ruhiy tajriba umumiy sharoitga ega kishilarda ham aynan takrorlanmaydi. Badiiy psixologizm ana shu individual tafovutni sezdiradi. Qahramonning iztirobi bir so‘z bilan belgilab qo‘yiladigan qo‘rquvdan ko‘ra, tarbiya, yaqinlik va o‘zini baholash o‘rtasidagi murakkab munosabatga tayanadi.

MUHOKAMA

Ijtimoiy sukutning ushbu ko‘rinishi tanlov butunlay yo‘qolgan degani emas. Zebi ikkilanadi, vaziyatni his qiladi va boshqalarning taklifiga ichki javob qaytaradi. Demak, shaxsning ichki faolligi saqlangan. Biroq bu faollik tashqi munosabatni o‘zgartirish uchun yetarli kuchga ega emas. Romanni o‘qishda shu ikki holatni birga ko‘rish zarur: qahramonni mutlaqo irodasiz deb baholash ham, uning istagini cheklovlardan xoli tasvirlash ham badiiy murakkablikni kamaytiradi.

Sud sahnasi haqida Quronov bergan tahlilda Zebining javoblari bilan jarayonning borishini anglash imkoniyati o‘rtasidagi nomutanosiblik ko‘rsatiladi [2]. Ushbu vaziyatda qahramon mutlaqo jim emas; uning so‘zlari mavjud. Biroq aytilgan gapning qanday ma’no kasb etishi va qanday xulosaga xizmat qilishi uning nazoratidan tashqarida qoladi. Shunday qilib, nutqning mavjudligi bilan nutqiy tenglik orasidagi farq keskinlashadi.

Mazkur sahnani faqat qahramonning soddaligi bilan izohlash yetarli emas. O‘zini aybsiz deb bilgan insonning tabiiy ishonchi bilan unga berilayotgan savollarning maqsadi o‘rtasida tafovut bor. Tushunish uchun zarur bo‘lgan sharoit hamma ishtirokchilarda bir xil emas. Badiiy tahlil ushbu tafovutni ko‘rganida, mas’uliyatni to‘liq Zebi zimmasiga yuklashdan saqlanadi. Qahramonning bilimi cheklangan bo‘lishi mumkin, ammo uning nutqi qabul qilinadigan tartib ham alohida baholanishi lozim.

Bu yerda ijtimoiy sukutning ikkinchi shakli yuzaga chiqadi: so‘z aytiladi, lekin so‘zlovchi uning oqibatini belgilay olmaydi. Tinglovchi javobni o‘zi oldindan tuzgan sxemaga joylashtirsa, muloqot shaklan davom etgan holda mazmunan torayadi. Romandagi bunday vaziyat o‘quvchini savol-javobning tashqi mavjudligi bilan haqiqiy tushunish orasidagi farqni sezishga undaydi. Dalil sifatida nutqning o‘zi emas, balki uning qanday sharhlanganini ham o‘rganish zarur bo‘ladi.

Oilaviy sahna bilan sud vaziyatining yaqinligi ularning aynan bir xil ekanida emas. Birida qarindoshlik va kundalik ruxsat, ikkinchisida rasmiy savol-javob va hukm munosabati ishlaydi. Biroq har ikki vaziyatda Zebi haqida chiqariladigan qarorning markazi uning o‘zidan tashqarida turadi. Ushbu kompozitsion bog‘lanish shaxsiy turmushdagi cheklangan ishtirok kengroq ijtimoiy tartib bilan qanday tutashishini ko‘rsatish imkonini beradi. Bu maqolada taklif qilinayotgan qiyosiy talqindir.

Roman qahramonning tashqi harakati bilan birga uning ichki munosabatini ham anglash imkonini beradi. Shu sababli asar olamidagi kishilar Zebini yetarlicha eshitmagan joyda o‘quvchi uning xohishi va andishasiga yaqinlashadi. Hikoya qilish usulining axloqiy ahamiyati shu tafovutda ko‘rinadi. O‘quvchi qahramon to‘g‘risidagi tayyor bahoni qabul qilish bilangina cheklanmay, baho bilan ichki tajriba orasidagi masofani ko‘ra oladi.

Shu ma’noda hikoyachining yoritishi qahramonga o‘quvchi oldida anglanish imkonini beradi. Biroq bu imkon syujet ichidagi vaziyatni avtomatik ravishda o‘zgartirmaydi. O‘quvchining Zebini tushunishi bilan Zebining asar olamida o‘zini himoya qila olishi boshqa-boshqa darajalardir. Ular orasidagi tafovut fojianing ta’sirini kuchaytiradi: qahramonning

ISSN 3060-5059 (Online)

ichki haqiqatini anglagan o‘quvchi uning ovozi taqdiriga yetarli ta’sir ko‘rsatmayotganini ham sezadi.

Sharafiddinovning badiiy olamni soddalashtirmasdan anglash haqidagi qarashi bu nuqtada muhim [6]. Zebini faqat ayanchli taqdir sohibasi sifatida atash uning individual sezgilarini chetga chiqaradi. Faqat erkinlik timsoli deb belgilash esa ikkilanish va andishaning ichki mantiqini kamaytiradi. Asarning estetik ta’siri obrazning bitta tushunchaga sig‘maydigan murakkabligida saqlanadi. Shu bois axloqiy xulosa xarakter tafsilotlarini bosib ketmasligi lozim.

Tahlil uch farqni aniqlashtiradi: xohish va qaror, ovoz va nutqiy ta’sir, anglash va vakolat o‘rtasidagi farq. Bu juftliklar qahramonning harakatini baholash mezonini o‘zgartiradi. Masalan, tashqi qarshilikning yo‘qligi ichki rozilikning to‘liq dalili bo‘la olmaydi. Shuningdek, gapirish imkonining mavjudligi so‘zlovchining fikri qarorga teng ta’sir etayotganini isbotlamaydi. Bunday xulosalar biror zamonaviy huquqiy holatga baho emas, balki matndagi munosabatlarning adabiy talqinidir.

Adabiyot darsida mazkur yondashuvdan personaj nutqini tahlil qilish uchun foydalanish mumkin. Talabalar bir sahnada kim so‘zlaganini, kimning xohishi yetkazilganini va yakuniy qaror kimga tegishli ekanini ajratib yozadilar. So‘ng qahramonning tashqi javobi bilan hikoyachi bildirgan ichki holat qiyoslanadi. Bu topshiriq hissiy munosabatni matn dalili bilan asoslashga yordam berishi mumkin. Uning ta’limiy samarasi ushbu maqolada tajriba orqali o‘lchanmagan.

Tadqiqotning chegarasi tanlangan sahnalar doirasidadir. Olingan natijalarni romandagi barcha ayol obrazlariga bir xil tatbiq etish uchun ularning alohida xarakter va manfaatlarini tekshirish zarur. Keyingi izlanishda Zebi, Qurbonbibi va boshqa ayol personajlarning nutqiy mavqeyini qiyoslash mumkin. Shunda jins, yosh, oilaviy mavqe va moddiy imkoniyatning o‘zaro aloqasi yanada aniqroq ko‘rinadi. Hozirgi maqola esa shu keng tadqiqot uchun tekshiriladigan savollarni belgilaydi.

XULOSA

“Kecha va kunduz” romanidagi Zebi obrazi ayolning tanlov imkonini uning nutqiy ishtiroki bilan bog‘lab o‘rganishga imkon beradi. Oilaviy ruxsat va ichki andisha xohishning ochiq ifodalanishini cheklasa, rasmiy savol-javobdagi tushunish nomutanosibligi aytilgan so‘zning ta’sirini kamaytiradi. Shu sababli ijtimoiy sukut so‘zlamaslikdangina iborat emas: u shaxs nutqining boshqalar qabul qiladigan qarorga yetib bormasligida ham namoyon bo‘ladi.

Cho‘lpon qahramonning ichki dunyosini o‘quvchi uchun ochish orqali uning taqdiriga tashqi hukmdan kengroq qarash imkonini yaratadi. Maqolaning asosiy xulosasi shuki, Zebi erkinligi haqidagi masala uning nimani istashi, nimani aytishi va aytganlari qanday eshitilishi o‘rtasidagi munosabatda o‘rganilgandagina badiiy aniqlik kasb etadi. Bunday o‘qish tarixiy romanning dolzarbligini saqlaydi va personajni tayyor shiorga aylantirmasdan anglashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cho‘lpon. Kecha va kunduz: roman [Elektron resurs] // Ziyouz portali. – 2013-yil 3-noyabr. – URL: https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/abdulhamid-cho-lpon-1897-1938/abdulhamid-cho-lpon-kecha-va-kunduz-roman.

2. Quronov D. Cho‘lpon nasri poetikasi. – Toshkent: Sharq, 2004. – 288 b.

3. Sulton I. Adabiyot nazariyasi: darslik. – Qayta ishlangan va to‘ldirilgan 3-nashr. – Toshkent: O‘qituvchi, 2005. – 272 b.

4. Quronov D., Mamajonov Z., Sheraliyeva M. Adabiyotshunoslik lug‘ati. – Toshkent: Akademnashr, 2010. – 400 b.

5. Umurov H. Adabiyotshunoslik nazariyasi: oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2004. – 264 b.

6. Sharafiddinov O. Cho‘lponni anglash // Ijodni anglash baxti: maqolalar, esselar, adabiy suhbatlar. – Toshkent: Sharq, 2004.

7. Ahmadjonova O., Dadaxonova X. «Kecha va kunduz» romanida ayollar obrazi // Anvar Obidjon ijodining ma’naviy-ma’rifiy ahamiyati: xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – Farg‘ona, 2023. – B. 216–223.

8. Boymuratova H. Cho‘lpon ijodida ayollar tasviri // Modern Science and Research. – 2025. – 4-jild, № 5. – B. 323–325.